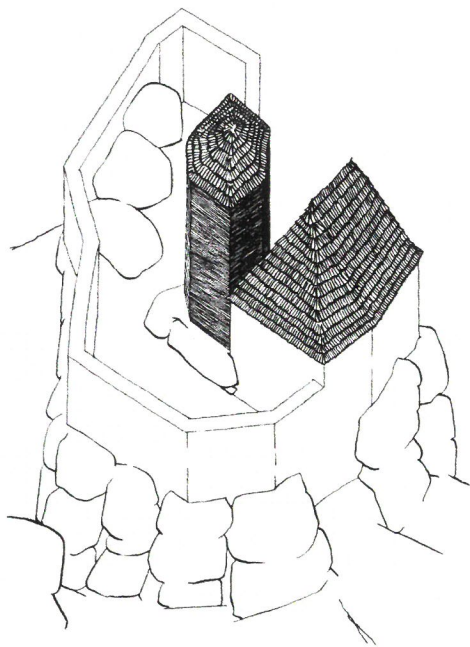

Nejstarší hrad Roverek

Někdy v roce 1983 přede mě vysypala studentka českolipského gymnázia sáček střepů s dotazem na jejich stáří. Ačkoliv oheň, u kterého jsme seděli, nabízel jen málo světla, pohled na střepy mě uchvátil. Přede mnou ležela nepochybně keramika z 13. století. Nositelka nálezu nejprve odmítala sdělit místo a původ cenného nálezu, nakonec však přeci jen prozradila spolužáky, kteří střepy našli někde pod převisem při budování kempu. Slovo dalo slovo a asi za tři týdny mi tito mladí trapeři ukázali místo nálezu. Převis se ukrýval v lese mezi Loubím a Hvězdou, nedařilo se od silnice. V písčité naplavenině jsme s kluky našli pár dalších střepů, podobných jako vejce vejci s těmi, které mi přinesla studentka. Vydali

Zjednodušený model hradu.

jsme se tedy vzhůru nad převis, odkud se písek zřejmě splavil. Mohl jsem tam čekat cokoliv, ale to co tam skutečně bylo, mě šokovalo. Na úzké ostrožně, vymezené dvěma údolími na okraji pískovcové terasy, kdosi zarovnal část skály, vysekal kapsy pro zhlaví trámů a také dráže pro jejich položení.

Nabízela se řada otázek. Na první z nich, hledající odpověď zda střepy pod převisem souvisí se stopami staveb na vrcholu ostrožny, nám odpověděly nálezy podobných střepů, povalujících se na vrcholu. Potvrzovaly nejen souvislost se střepy v náplavě pod převisem, ale současně i skutečnost, že sídlo tam nepochybně stálo již někdy ve 13. století. Řešení druhé otázky, jakou funkci stopy a posléze nalezené fragmenty plnily, již nebylo tak snadné. Nabízelo se sice spojení s hradem, avšak ani v příslušném díle dosud nepřekonaných patnáctisvazkových Hradů, zámků a tvrzi království českého od Augusta Sedláčka, vycházejících v letech 1882 – 1927 a zmiňujících se o kdejakém pozůstatku hradu nebo tvrze, nebyla o hradě u vesnice Hvězdy ani zmínka. I přesto, že pravděpodobnost o zmínce v další literatuře byla velmi malá, prošel jsem staré i nové regionální časopisy a knihy, zabývající se okolní krajinou, a jak se dalo čekat, nikde nic. Pouze staré německé i české turistické průvodce uvádějí u Studánecké rokly jméno jedné ze skal Raubschlüssel nebo česky Hrada. Takových podobných romantických pojmenování skal jsou sice desítky, jenže zde

ROVERSKÁ SOSNA

Nevelké skalní bloky sídla.

skutečně na skále nějaké sídlo stálo. Hlavou se mi honila řada nápadů, ale vylučovací metodou zbyla vedle hradu jen vesnická usedlost. Jenže vesnická usedlost vyžaduje pro svůj provoz pole, louky a vodu a ty na skalisku chybí. Pokorně jsem se vrátil k hradu, který zůstal tou nejpravděpodobnější variantou pro určení funkce a současně ukázal na to, jak oproti starším obyvatelům víme málo o svém okolí.

Pokusme se prověřit funkci těchto reliktních pozůstatků hradní stavby. Při geodetickém zaměřování hradu nahlédnete do všech zákoutí, prolezete každý decimetr skály a objevíte tak spoustu stop a zbytků stavební činnosti. Také při vynášení plánu přicházíte na řadu souvislostí a nakonec se stavba vyloupne jako jádro z oříšku. Plán tak i zde zachytil množství stop a reliktních, na několika pískovcových blocích, vyrůstajících z opyše dlouhé ostrožny. Typický produkt křídové tabule se strmými svahy, které překrývají pískovcové podloží pod stoupajícími vysokými skalními bloky, pokračujícími z opyše k vesnici Hvězda rozeklaným skalním hřebenem.

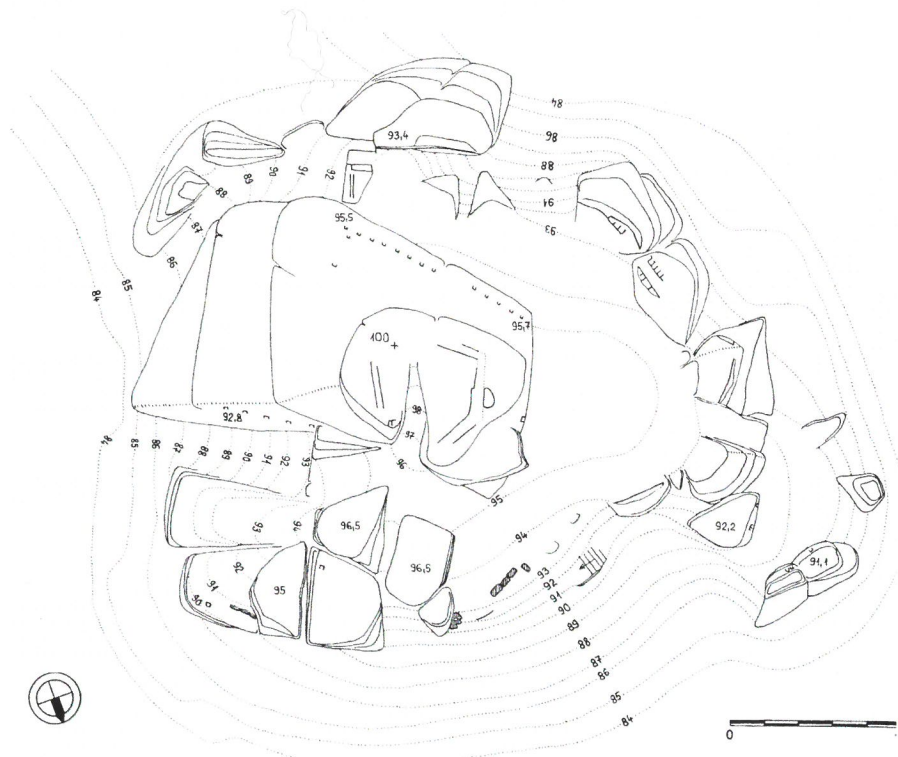
Pískovcové bloky sídla zůstaly odděleny od skalního hřebene jeho snížením a překrytím lesní půdou. Nutí nás tak vystoupat příkrým svahem či vylézt po strmé skalní stěně několik metrů na první nižší pošinu, nad kterou při východní hraně skalního masivu vystupují dva pět metrů vysoké skalní bloky, tvořící nejvyšší bod skal na opyši.

Spodní plošinu lemují místy zbytky obvodové zdi, doplněné jinde stopami

po jeho založení. Je zřejmé, že obvodová zeď kdysi spodní plošinu obíhala od jihozápadu přes západní a severní stranu, kde ji přerušilo dosud ve skalním podloží zachované schodiště. Základy zdi stoupaly a klesaly podle povrchu nižší plochy. Ačkoliv známe pouze několik jejich fragmentů, překvapí nás kvádry z místní horniny s pečlivě opracovaným povrchem a ložnými i styčnými spárami. Tvořily líce zdiva, založené na přisekané podložní skále. Jejich opracování upřesňuje naši hypotézu o stáří sídla, spadajícího zřejmě do románského slohového období. To končí někdy ve čtyřicátých letech 13. století, takže zdivo tu muselo vznikat někdy před touto dobou.

Na východní straně jižního úseku sloužila zeď současně stavbě, která na protilehlé straně přisedala ke skalním blokům nejvyšší plochy. Dokládá ji ve skále vysekaná vodorovná řada trámových kapes, sloužících nejspíše stropním trámům přízemí a podlahovým polštářům patra. Jako málo pravděpodobné se zdá jejich osazení zhlavími vazných trámů krovu, zastřešujícího přízemní stavbu. Zda byla tato stavba omezena zdí na východní a západní straně nevíme. Chybí nám doklady jak o založení zdí, tak stopy po roubené či hrázděné stěně.

Plán hradu u Hvězdy po změření.

ROVERSKÁ SOSNA

Také severní část zdi při východním okraji skály plnila vedle funkce ohrazení sídla funkci vymezení nějakého prostoru. Využíval vodorovnou řadu kapes, vysekaných v severní stěně skalního bloku vyššího plató. Jejich řada leží přibližně 2 m pod úrovní podlahy nižší plochy. Terén pod rovinou kapes šikmo klesá k východu a zmenšuje rozlohu plošiny. Zdá se, že trámy, založené do kapes, nesly nad klesajícím terénem dřevěnou podlahu.

Na nejvyšší ploše nalezneme základy polygonální stavby o šesti nepravidelně dlouhých stranách. Horizontální dráže, zachované pouze místy, mají šířku 60 – 70 cm. Zůstává nezodpovězenou otázkou, zda sloužily pro založení zdi, nebo, což je pravděpodobnější, jako základ pro položení trámů roubených či hrázděných stěn. Vzhledem k jejich poloze na nejvyšším místě sídla se nabízí jejich využití pro stavbu nepravidelně polygonální věže. Poloha a model stavby nasvědčují výše vyslovené hypotéze, že zde stával hrad. Ale jaký? Hovoří o něm dobové zápisy?

Vydeme-li z našeho datování hradu někam do první poloviny 13. století, pak toho o hradech v těchto končinách mnoho nevíme. Asi nejstarší zmínka o sídle šlechty, dovozované ovšem pouze z predikátu, pochází z roku 1199 a váže se k Tuháni, po které se psal Smil, člen rodu Ronovců. Dějiny tohoto rodu a majetkové poměry jeho příslušníků jsou složité, často nejasné a téměř vždy pouze hypotetické, víme však, že ze stejného šlechtického rodu pocházel i „Schazla de Frydlam“ (Čáslav z Frydlantu), jmenovaný v roce 1257 na jednom z nejstarších hradů Českolipska. Asi nikoho nepřekvapí, že zmínka o Čáslavovi neuvádí, kde jeho hrad Frydlant ležel. Tuším, že to byl již zmíněný August Sedláček, který jej spojil s bezejmennými

Pozůstatky kvádríkového zdiva hradby.

Stopy jižní zástavby.

Schodiště vysekané v pískovcovém podloží.

Přisekání skály pro založení zdíva.

Kapsy pro zhlaví trámů podlahy na severní straně.

ným hradem, vybudovaným v údolí Peklo, na široké ostrožně nad Robečským potokem. Jenže Frýdlant, ač již pustý, jmenují mladší listiny stále v majetku Ronovců, zatímco místo bezejmenného hradu v údolí Peklo nejspíše náleželo k zemanskému majetku Vlků z Kvítkova. Navíc tento hrad nese typické znaky královského sídla, které náš významný badatel o hradech, Tomáš Durdík, označil jako hrady přechodného typu. A tak na základě objevení nového hradu pod Vlhoštěm u Hvězdy, jeho možným spojením s vesnicí Tuháň, které by bylo samo poměrně složitým historickým vyprávěním jsme vyslovili hypotézu, že bezejmenný hrad pod Vlhoštěm by mohl být hradem Frýdlantem.

Nová hypotéza splňuje jak časové zařazení existence hradu, tak i majetkovou vazbu na polohu, kde byl založen. Zdá se totiž, že území Roverek mohlo náležet Ronovcům, kteří si jej snad spolu s Liběšickem uchvátili jako rozsáhlou neosídlenou oblast knížecího hvozdu při svém působení na litoměřické kastelánii. Ostatně, zájem Ronovců o tuto oblast, sahající až k Dubé, Housce a na jih do vnitrozemí přetrval i 14. století, ovlivněné kolonizací a dalšími zásahy z biskupské a později arcibiskupské Roudnice i další drobné šlechty, usazující se na okraji litoměřické sídelní komory.

Ať již je tento předložený model správný nebo ne, patří hrad nedaleko vesnice Hvězda pod Vlhoštěm mezi těch několik románských hradů, které v Čechách máme a je mezi nimi o to cennější, že jej nezasáhly mladší úpravy ve 14. století či později.

František Gabriel

Použité materiály a foto, F. Gabriel